ISSN -2583-147X (P), Vol.- 9, Issue No.IV, July 2023
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ମଧ୍ୟକାଳୀନ ଓଡ଼ିଆ ପଦିଆ ସାହିତ୍ୟ

ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦାଶ

ମଧ୍ୟକାଳୀନ ଓଡ଼ିଆ ଗୀତିକବିତାର ଏକ ଆଙ୍ଗିକ । ପଦିଆ ଏକ ସଂଖ୍ୟାତ୍ମକ ଗୀତି । ମଧ୍ୟକାଳୀନ ଏହି ଗୀତିପ୍ରାରୂପଟି କିନ୍ତୁ ଆଲୋଚକମାନଙ୍କର ସବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିପାରିନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଆଲୋଚକ ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ 'ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ'ର ମୁଖପତ୍ର 'କୋଣାର୍କ' ପତ୍ରିକାର ୧ମ ବର୍ଷ ୩ୟ ସଂଖ୍ୟାରେ 'ଓଡ଼ିଆ ପଦୀ ସାହିତ୍ୟ' ଶୀର୍ଷକରେ ଏକ ଆଲୋଚନାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସ୍ୱର୍ଗତ ପଟ୍ଟନାୟକ ତାଙ୍କ ନିଜ ପାଖରେ ଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ତାଳପତ୍ର ପୋଥିରୁ କେତୋଟି ପଦୀ ଓ ପଦିଆର ଉଦ୍ଧୃତି ପ୍ରକାଶ କରି ପଦୀ ଓ ପଦିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେ ପୋଥିଟିର ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ପଦିଆ :

'ପଦିଆ' ଶବ୍ଦ ସଂସ୍କୃତ 'ପଦୀ'ର ଓଡ଼ିଆ ରୂପ । ସଂସ୍କୃତ ଓ ପ୍ରାକୃତ 'ଷଟ୍‌ପଦୀ', 'ଚତୁଷ୍ପଦୀ', 'ଅଷ୍ଟପଦୀ', 'ପଞ୍ଚାଶିକା', 'ଶତକ', 'ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ', 'ସପ୍ତଶତୀ', 'ପୋଇ' ପରି ପଦିଆ ଏକ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ଗୀତି । ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଆ ପଦିଆ ଶୃଙ୍ଗାର ରସାତ୍ମକ । କବି ନିଜ କାବ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଛାନ୍ଦକୁ ମଧ୍ୟ ପଦିଆ ନିୟମରେ ଲେଖିପାରିବେ । ଚଉତିଶା ମଧ୍ୟ ପଦିଆ ପର୍ଯ୍ୟାୟବାଚୀ । କିନ୍ତୁ ଚଉତିଶାରେ ଅକ୍ଷର ନିୟମ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଥିବାରୁ ଏହା 'ପଦିଆ' ଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ପଦିଆରେ ଅକ୍ଷର ନିୟମ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ ନଥାଏ । କବିତାର ପଦ ସଂଖ୍ୟାନୁସାରେ କବିତାର ନାମକରଣ କରାଯାଏ । ଯେପରି ୩୨ ପଦିଆ, ୫୬ ପଦିଆ, ୧୦୦ ପଦିଆ ।

ଓଡ଼ିଆ ପଦିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ମେଷ କେଉଁ ସମୟରୁ ହୋଇଛି ତାହା ଆଜିଯାଏ ନିର୍ଦ୍ଧାର୍ଯ୍ୟ ଭାବେ କହିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏହା ୧୮ଶ ଶତକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଏବଂ ଚଉତିଶା ରୀତିପରି ଏକ ପରୀକ୍ଷା । ଦ୍ୱାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର କବି ଜୟଦେବ 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ' ମହାକାବ୍ୟରେ ୨୪ଟି ଅଷ୍ଟପଦୀ ସଂଯୋଜିତ କରିଛନ୍ତି । ଅଷ୍ଟପଦୀଗୁଡ଼ିକ ଆଦିରସଯୁକ୍ତ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶୃଙ୍ଗାରସାତ୍ମକ । ଏହାର ଠିକ୍ ଦୁଇଶହ ବର୍ଷ ପରେ ଉତ୍କଳୀୟ ପଣ୍ଡିତ କବିଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ, ଦିବାକର ମିଶ୍ର (କର୍ଣ୍ଣାଟ ରାଜଦରବାରରେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପଣ୍ଡିତ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କ ସଭାକବି) ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ ଅବଲମ୍ବନରେ 'ଅଭିନବ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ' ଶୀର୍ଷକ ଖଣ୍ଡିଏ ଗୀତିକାବ୍ୟ ରଚନା କରି ସେଥିରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ 'ଅଷ୍ଟପଦୀ' ସନ୍ନିବେଶିତ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ନାରାୟଣ ଭଂଜଙ୍କର 'ରୁକ୍ମିଣୀ ପରିଣୟ', ରାମାନନ୍ଦ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର 'ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ବଲ୍ଲଭ' ଭଳି କେତୋଟି ହାତଗଣତି ସଂସ୍କୃତ ଗୀତିକାବ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା । 'ଅଷ୍ଟପଦୀ' ରଚନାରେ ଉତ୍କଳୀୟ କବି ଜୟଦେବ ଯେଉଁ ମାର୍ଗ ଦେଖାଇଛନ୍ତି ଉଭୟ ଓଡ଼ିଆ ପଦୀ ଓ ପଦିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଛି ।

ଓଡ଼ିଆରେ ଏଯାବତ୍ ଯେତେ କବିଙ୍କ 'ପଦିଆ' ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି- 'କୃପାସିନ୍ଧୁ ସୁମନ୍ତଙ୍କ ଛବିଶ ପଦିଆ', 'ବାମଦେବ ପଟ୍ଟନାୟକ', 'ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ପଟ୍ଟନାୟକ' ଓ 'କୃଷ୍ଣ ସିଂହଙ୍କର ଛପନ ପଦିଆ', ବାସୁଦେବ ଦାସ ଓ ବାମଦେବ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର 'ପଚଶ ପଦିଆ', ଭାରତ କବିଙ୍କର 'ଷାଠିଏ ପଦିଆ', ନୀଳକଣ୍ଠ ଖାଡ଼ଙ୍ଗା ଓ ବୀରବର ମଙ୍ଗରାଜଙ୍କର 'ଶହେ ପଦିଆ', ଧନଞ୍ଜୟ ଭଂଜଙ୍କର 'କୋଡ଼ିଏ ପଦିଆ', 'ଅଠର ପଦିଆ', ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କର 'ବାଇଶି ପଦିଆ', ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କର 'ବାର ପଦିଆ' ଅନ୍ୟତମ ।

ଦୀନକୃଷ୍ଣଙ୍କ 'ବାର ପଦିଆ' 'ଚ' – ଆଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସରେ ରଚିତ । 'ରାଗ' – 'ବଂଗଳାଶ୍ରୀ' ଓ 'ସରିମାନ' ।

ଚନ୍ଦିନୀ ରାତିକୁ ଚହିଁ ଚକ୍ରଧର ଚିତୋଇଲେ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ।
ଚରୁ ଚମୀକର ଚଂପେକ ବରନୀ ରସିକ ଆକଳ (କ) ମୁଖୀ ବନ୍ଧୁ ମୋର ॥୧॥

ଋରିଆଡ଼େ ମତ୍ତ କୋକିଳମାନଙ୍କ କୁହୁ କୁହୁ ରାବ ଶୁଣି
ଚମକୁଥିବ ମଦନ - ମହୀପତି ବୀରବାଦ୍ୟ ପରା ମଣି ॥ ୨ ॥
ଚିନ୍ତା ଜଳେ ପଡ଼ି ନେତ୍ର ପ୍ରତିମା ମୋ କି ବିଋରୁଥିବ ଚିତ୍ତେ ।
ଋପଧର ମୂନ କାଣ୍ଡ ଧାଡ଼ି ଘାତ ସହିବ ଅବା କେମନ୍ତେ ॥ ୩ ॥
ଚନ୍ଦ୍ର ରଜନୀରେ ଏହି ବସନ୍ତରେ ବସନ୍ତ ପତନୀ ପିନ୍ଧି
ଚନ୍ଦନେ ଭୂଷିତ ହୋଇ ଯେ ଆସଇ କି ଋତୁରୀ ଗଭା ବାନ୍ଧି ॥ ୪॥
ଚୂଳ ଅଗଣାରେ ଋନ୍ଦେନୀ ଉପରେ ଚଞ୍ଚରୀକା (ଗ) କୁ ଅନାଇ
ଋତୁରୀ କରି ହସି ଯାହା ବୋଲିଛି ଚେଲାଞ୍ଚଳ ମୁଖେ ଦେଇ ॥ ୫॥
ଚିତ୍ର ପଟେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ପ୍ରତିମା ଅର୍ଦ୍ଧ ଅଙ୍ଗେ ଉମା ଦେଖି ।
ଋହଁ ଋହଁ ବୋଲି ଅଛି ଏବେ ଯାହା ରସ-ଗର୍ଭୀ ବିଭାରଖି ॥ ୬॥
ଚକ୍ରବାଳ ଚକ୍ରବାଳୀ ଅଂଗସଂଗ ପ୍ରସଙ୍ଗେ କହିଛି ଯାହା
ଚଡ଼କ ପରେ ଚଡ଼କ ପଡୁଅଛି ଚିତୋଇଲେ ଏବେ ତାହା ॥ ୭ ॥
ଚତୁସମ ଲେପି ଦିନେ ତା' କୁଚକୁ କୋଇଲି ଆହେ ସଙ୍କରା ।
ଚିର କାଳରୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସେବା କରି ହୋଇଛି ତୁମ୍ଭ କିଙ୍କରା ॥ ୮ ॥
ଚରଋ ନକଲ କିଛି ବର ମୋତେ ଏ ବକ୍ର ବଚନ ଶୁଣି
ଚୀନକୁନ୍ତଳା ଶୋଭନୀ ଯା ବୋଲଛି ଏବେ ହେଉଅଛି ଗୁଣି ॥ ୯॥
ଚିତୋଇ ସେ ରୀତି ପଡ଼ି ଏବେ ମୋତେ ମାରୁଅଛି ତୀକ୍ଷ୍ଣ କାତି ।
ଚଣ୍ଡାଳ ବିହି କେଉଁ ବକ୍ରେ ପଡ଼ିଲା ଫାଟି ଯାଉ କାହିଁ ଛାତି ॥ ୧୦॥
ଚତୁରୀ ଚତୁର ପଣରେ ଚେତାଇ, ଯାହା କହିଛି ଦେଖାଇ ।
ଚଞ୍ଚଳ ଚକିତ ଋମରୀ-ନେତ୍ରାକୁ ଥିଲା କେ ଏହା ଶିଖାଇ ॥ ୧୧ ॥
ଚିତୋଇ ଚିତ୍ତେ ସପ୍ରେମେ ଭାବୁ ଭାବୁ ମଦନ ଧନୁ ଧଇଲା ।
ଚିନ୍ତି ଦୀନକୃଷ୍ଣ ସେହିଠାରୁ ଏବେ ଏକଥା ପ୍ରମାଦ ହେଲା ॥ ୧୨ ॥

କ) ଚିତୋଇଲେ - ଋଟୁବଚନରେ ମନ ମୋହିବା ଋମୀକର – ସୁନା
ଖ) ରହସ୍ୟ ହୋଇ : ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ଥଟ୍ଟା, ମଜା ଅର୍ଥରେ ଏହାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି ।
   ଚେତା ବସି : ଚେତା ପାଇ (ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର କଥିତ ଭାଷା)
   ଆକଳ : ବନ୍ଧନ (ଯେଉଁ ମୁହଁ ରସିକମାନଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରେ / ବାନ୍ଧି ରଖେ)
ଗ) ବସନ୍ତ ପତନୀ : ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ ଲୁଗା
ଘ) ଚଞ୍ଚରୀକା : ଅଭିଧାନରେ (ଭ୍ରମରୀ) (ପିଚ୍‌କାରୀ) ଏଠାରେ ପିଚ୍‌କାରୀ ଶବ୍ଦାର୍ଥ ସମୀଚୀନ ହେବ ।

ପଦିଆର ବିଷୟବସ୍ତୁ :

ନାୟକ ବିରହ ଜର୍ଜରିତ । କୌଣସି କାରଣରୁ ବିଦେଶରେ ଅବସ୍ଥିତ । ପ୍ରିୟା ବିଚ୍ଛେଦଜନିତ ସନ୍ତପ୍ତ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିବାବେଳେ ନାୟିକାର ଅନୁଚିନ୍ତା ତା'ର ପ୍ରାଣକୁ ଯନ୍ତ୍ରଣାକ୍ତ କରୁଛି । ବିପ୍ରଲମ୍ଭ ଶୃଙ୍ଗାରକୁ ପଦିଆରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇଛି । ସଂସ୍କୃତ ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଧୂରୀଣ କବି ବଡ଼ଖେମୁଣ୍ଡି ରାଜ ଦରବାରର ସଭାକବି ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ବାଉନ ପଦିଆ'ରେ ଅଛି –

"ଅଳକାବତୀର ଶ୍ରୀମୁଖ ଋହିଁ
        ଅଳକା ସମ୍ପତ୍ତି ରୁଚଇ ନାହିଁ ॥
ଅଳୀକ ବଚନ ପଦେ ନ କହେ ।
        ଅଭିମାନ ଏବେ କିମ୍ପାଇଁ ବହେ ॥
ଅମ୍ବୁଳ କାଳ ହେଲେ ଜଗତର
        ଆରୋହଣ କରେ ମୁଁ ଜଗତୀର ।
ଆଉଜଇ ଉପରେ ଘନ-ସ୍ତନୀତ
        ଆକର୍ଣ୍ଣନ କରି ଘନ-ସ୍ତନିତ ॥"

ଉଦ୍ଧୃତିର ଅର୍ଥ : ପ୍ରେମିକ ବିଦେଶରେ ରହି ପ୍ରିୟା ପ୍ରେମିକାର ମାନଭଂଜନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାହା ଚିନ୍ତା କରିଛି, ତା'ର ଭାବନାକୁ କବି ପଟ୍ଟନାୟକ 'ଅ-ଆ' ଆଦ୍ୟ ଅନୁପ୍ରାସରେ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ବାଲାଜୀ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନାମରେ କେତେକ ଚଉପଦୀ ଭଣିତା କରାଯାଇଛି । କବି ବାଲାଜୀ ଗଂଜାମର ଚିକିଟୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ ପଦିଆରେ ୫୬ଟି ପଦ ରହିଥିବାରୁ ତାହା 'ଛପନ ପଦିଆ' ନାମରେ ନାମିତ । ଆଲୋଚକ ବିଚ୍ଛନ୍ଦଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ କୋଣାର୍କରେ ଯେଉଁ ପଦିଆ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ନାମକରଣ କରିନଥିଲେ ।**(୨)** ସେ ପଦିଆଟି ବାଲାଜୀ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର । ପଦିଆରେ ନାୟିକାର ବିବିଧ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ ଓ ହାବଭାବକୁ ମନେପକାଇ ନାୟକ ପ୍ରେମରେ ଜର୍ଜରିତ ହେଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦ ଶେଷରେ "ମୋ କଣ୍ଠ କୋମଳା, ହସି ମୋତି-ମାଳା ପକାଇ ହେଲା ।" ପଂକ୍ତିର ଆବୃତ୍ତି ପଦିଆଟିକୁ ରସଗ୍ରାହୀ କରିଛି ।

"ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନେ ଦିନେ ରାତି ପାହିଲା
ବାସର ପ୍ରସର ଜଣା ନ ଗଲା ॥
ସେ କାଳେ ମୁଁ ସ୍ମରଣର ଆକୁଳେ ।
କର ଯୋଡ଼ଇ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ଛାମୁରେ ॥
 ମୋ କଣ୍ଠ କୋମଳା,
ହସି ମୋତି-ମାଳା ପକାଇ ଦେଲା ॥

x x x

କହେ ବାଲାଜୀ ଶରଣ ଏ ରସ ।
ପଶାରେ ହାରିଲା ଦିନେ ବାଳୀଶ ॥

ହୋଡ଼ କରିଥିଲା ପୁରୁଷାୟିତ ।
ବୋଇଲି ଧନରେ ହାର ଦିଅ ତ ॥
ମୋ କଣ୍ଠ କୋମଳା,
ହସି ମୋତି-ମାଳା ପକାଇ ଦେଲା ॥"

ପ୍ରଥମ ପଦରେ ଦିବସ ସମୟରେ ସୁରତି କ୍ରୀଡ଼ା ବିଧିସମ୍ମତ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୋତିମାଳା ପକାଇ ଦେବାରୁ, ନାୟିକାର ନିଷେଧା ସୂଚକ ଇଂଗିତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ପଦରେ ନାୟିକା ନାୟକ ପାଖରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିଛି । ବିରହୀ ନାୟକ ଦୁଇଟିଯାକ ଘଟଣାକୁ ସ୍ମରଣ କରି ନାୟିକାର ବିରହ ଅନୁଚିନ୍ତା କରିଛି ।

ଘୁମୁସର ରାଜବଂଶର ରାଜା କବିସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଂଜଙ୍କ ପିତାମହ ତଥା ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ବିଳାସୀ ରାଜା ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ ନାମରେ ଭଣିତ ପଦିଆଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାଚୀନତମ ପଦିଆ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ।

"କି କରୁଥିବ ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନା,
ଋରୁ ଋମରୀ ଖଞ୍ଜନ ଲୋଚନା ।(ଘୋଷା)
ରମଣୀ ମୋରେ ହୋଇଲା ବିରହୀ,
ଅତନୁ ତନୁ ଦେଉଥିବ ଦହି ॥ ୧ ॥
ମନ୍ଦେ ହସୁଥାଇ ମୋ ମୁଖ ଋହିଁ,
ଅଳପ ଅଳପ ନେତ୍ର ଢାଳଇ ॥ ୨ ॥
ବେଣୀ ରଞ୍ଜିତା ଖଞ୍ଜିଣ ସୀମନ୍ତୀ,
ମୋ ପାଶେ ମିଳଇ ଶିଖରୀ ଦନ୍ତୀ ॥ ୩ ॥
ଚୀନ ଚେଳେ ଦିଶେ କୁଚଯୁଗଳ,
ଦେଖି ଚିତ୍ତ ମାର କରେ ତରଳ ॥ ୪ ॥
ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲି ମୋ ଧିକ ଜୀବନ,
ନିମିଷକେ କୋଟି ଯୁଗ ସମାନ ॥ ୫ ॥"

ଏହି ପଂକ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ ନାୟକର ବିରହ ଅବସ୍ଥାର ଚିତ୍ର ପ୍ରଦତ୍ତ ।**(୩)**

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବଙ୍କ ସଭାକବି ବ୍ରଜସୁନ୍ଦରଙ୍କ ନାମରେ 'ବାଉନ ପଦିଆ'ଟି ଭଣିତା ହୋଇଥିଲା । ପଦିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏହା ଏକ ଚମତ୍କାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । କବିଙ୍କ ସମୟକୁ 'କ' ଆଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସରେ 'ରସକଲ୍ଲୋଳ' 'ବ' ଆଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସରେ 'ବୈଦେହୀଶ ବିଳାସ', 'ସ' ଆଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସରେ 'ସୁଭଦ୍ରା ପରିଣୟ' ଓ 'କ' ଆଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସରେ 'କଳା କଉତୁକ' ଆଦି ରଚନା ହୋଇସାରିଥିଲା । ତେଣୁ କବିମାନେ ଅଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସ ରଚନାରେ ନିଜର କାବ୍ୟ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଖାଇବାରେ ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ । ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହି ପରଂପରାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ 'ଅ', 'ଆ' ଆଦ୍ୟାନୁପ୍ରାସରେ ପଦିଆଟି ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।

ମଧ୍ୟକାଳୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଶହେ ପଦିଆ, ଛପନ ପଦିଆ, ଷାଠିଏ ପଦିଆର ସଂଖ୍ୟା କିଛି କମ୍ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟିକ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପଦିଆ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ପୋଇ, ବୋଲି, କୋଇଲି ପରି ପ୍ରାଚୀନ ଗୀତିବିଭାବର ଏଇ ପଦିଆ ଶାଖାଟି ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ । ସରଳ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା, ଆଳଂକାରିକ ସୌଷ୍ଠବ ସମ୍ପାଦନା ଓ ଛନ୍ଦ ଯୋଜନାରେ କବି ଯେଉଁ ଦକ୍ଷତା ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି, ତାହା ଅତୀବ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର । ସର୍ବୋପରି ପଦିଆ ରଚୟିତାମାନଙ୍କର ରସବୋଧ, ପ୍ରକୃତିପ୍ରୀତି ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାନୁଭୂତି ତାହାଙ୍କ ରଚନାକୁ ଅଧିକ ରସମୟ ଓ ରମଣୀୟ କରିଅଛି ।

ଆକାରରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦଯୁକ୍ତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦ ସ୍ୱୟଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦରେ କୌଣସି ଚରିତ୍ରର ବ୍ୟାପକ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାଏ । ମଧ୍ୟକାଳୀନ କବିମାନେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ଆଳଂକାରିକତା ଓ ଶବ୍ଦ ଶିଳ୍ପରେ ଏପରି ତନ୍ମୟ ଯେ, ସେମାନେ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ବର୍ଣ୍ଣନା ବିଳାସର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଚରିତ୍ରର ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବଭଙ୍ଗୀ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ପରିଶେଷରେ ଏହା ଆମେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଯେ, ମଧ୍ୟକାଳୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏହି ସ୍ୱଳ୍ପ ଆଲୋଚିତ ପ୍ରସଙ୍ଗଟିର 'ପଦିଆ' ଭାଷା ସୁବୋଧ, ମାର୍ଜିତ ଓ ଭାବଗର୍ଭକ । ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଦିଆ ରଚୟିତାମାନେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍କଳୀୟ ଭାବ ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି । ସାମଗ୍ରିକ ରୂପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ 'ପଦିଆ' ସାହିତ୍ୟ ବିଦ୍‌ବତ୍ତା ଓ କମନୀୟ କାବ୍ୟକବିତାର ଏକ ମନୋଜ୍ଞ ମଧୁଭଣ୍ଡାର ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. 'ବାର ପଦିଆ' ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସ – Text and Edited Notes with Preface by Pandit Sri Nilamani Mishra, Manuscript Section, Orissa State Museum, Bhubaneswar-751014.
୨. ଓଡ଼ିଆ ପଦିଆ ସାହିତ୍ୟ, ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, କୋଣାର୍କ, ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ, ତୃତୀୟ ସଂଖ୍ୟା
୩. ଓଡ଼ିଆ ପଦିଆ ସାହିତ୍ୟ, ସଂଗ୍ରହ ଓ ସଂପାଦନା ପ. ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ମିଶ୍ର, ଏଷଣା, ଷଷ୍ଠ ସଂଖ୍ୟା, ମାର୍ଚ୍ଚ-୧୯୮୩

ଅଧ୍ୟାପିକା, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ,
ରେଭେନ୍‌ସା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, କଟକ